

PROTOKOLL

Põllumajanduse ja kalanduse arengukava aastani 2030 juhtkomisjon I koosolek

26. jaanuar 2018

Algus kell 10.00, lõpp kell 12.45

Juhatas Illar Lemetti

Võtsid osa: Illar Lemetti (Maaeluministeerium), Toomas Kevvai (Maaeluministeerium), Marko Gorban (Maaeluministeerium), Kaire Märtn (Keskkonnaministeerium), Kaja Piirfeldt (MTÜ Eesti Noortalunikud), Ene Sarapuu (Külaliikumine Kodukant), Mart Kullamaa (Mesinduse Koostöökogu), Aret Vooremäe (Eesti Maaülikool), Kerli Ats (Eesti Talupidajate Keskliit), Sille Pihlak (Sotsiaalministeerium), Britt-Marena Tiikmaa (Rahandusministeerium), Priidu Ristkok (Rahandusministeerium), Anne Jürgenson (Riigikantselei), Mati Koppel (Eesti Taimekasvatuse Instituut), Toomas Armulik (Kalanduse Teabekeskus), Risto Kalda (Kalanduse Teabekeskus), Madis Reinup (Maaelu Edendamise Sihtasutus), Raul Rosenberg (Maaelu Edendamise Sihtasutus), Kaja Peterson (Eesti Keskkonnaühenduste Koda), Vahur Tõnissoo (Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda), Sirje Potisepp (Toiduliit), Marina Kaas (Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon), Erki Tammeleht (Eesti Kalastajate Selts), Raimond Strastin (Eesti Aiandusliit).

Puudusid: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Eesti Kalaliidu, Eesti Kalurite Liidu, Eesti Leader Liidu esindajad.

Kutsutud: Herki Tuus (Keskkonnaministeerium), Tiina Tees (Keskkonnaministeerium), Karmeli Kütt (Maaeluministeerium), Sirli Kalbus (Maaeluministeerium), Sigmar Suu (Maaeluministeerium), Martin Kukk (Maaeluministeerium), Külli Kaare (Maaeluministeerium), Elo Tuppits (Maaeluministeerium), Kadi Raudsepp (Maaeluministeerium), Erkki Miller (Maaeluministeerium), Ain Soome (Maaeluministeerium), Siim Tiidemann (Maaeluministeerium), Martin Minjajev (Maaeluministeerium), Keiu Rõa (Ernst & Young).

Protokollisid Sirli Kalbus, Karmeli Kütt

Päevakava:

10.00 – 10.40 Sissejuhatus, päevakava tutvustus, arengukava koostamise vajadus, protsess, eesmärgid, arengukava struktuur ja läbivate põhimõtete tutvustamine – Illar Lemetti, Toomas Kevvai, Marko Gorban

10.40 – 11.40 Arengukava aluseks olev hetkeolukord – Toomas Kevvai, Marko Gorban, Olavi Petron, Kaire Märtn

11.40 – 12.00 Kaasamine ja kommunikatsioon – Keiu Rõa

12.00 – 12.30 Arutelu

1. Sissejuhatus, päevakava tutvustus, arengukava koostamise vajaduse, protsessi, eesmärkide, struktuuri ja läbivate põhimõtete tutvustamine, juhtkomisjoni roll – Illar Lemetti, Toomas Kevvai, Marko Gorban

Kuulati Illar Lemetti, Toomas Kevvai ja Marko Gorbani ettekandeid arengukava koostamise vajadusest, visioonist, struktuurist, läbivatest põhimõtetest ja juhtkomisjoni rollist.

Küsimused, vastused, sõnavõttud:

Vahur Tõnissoo: Kuidas saab arengukava koostamisse kaasata suurkorporatsioonid, kes oma tegevusega mõjutavad Eesti maaelu ja kohalikku arengut üsna palju?

Illar Lemetti: Meie sektorite käekäiku mõjutavad mitmed muud mõjud ja trendid, sh üsna paljud valdkonnad, mis otseselt laua taga pole. Meie roll on kaasa rääkida ja olla kaasatud ka teiste valdkondade arengukavade ja poliitikate kujundamisel, eriti nendes küsimustes, mis on meie sektori hea käekäigu tagamiseks olulised. Peame läbi mõtlema oma tegevused ka teiste sektorite kaasamiseks ja mõjutamiseks.

Sirje Potisepp: Toiduainetööstusel ei ole praegu oma sektori arengukava, seega mitmed olulised teemad võivad praegu pildilt välja jääda.

Illar Lemetti: PõKa-s lepime kokku eesmärgid ja sõlmime kokkuleppe, milline saab olla riigipoolne tugi ettevõtlusele. Kõik sektorid on teretulnud planeerima ja läbi mõtlema oma valdkondi ning riik on valmis osalejana kaasa lööma. On teretulnud, kui toiduainesektor leiaks põllumajanduse erinevate sektorite arengukavades tugevama kajastuse või veelgi parem, kui toiduainesektorile loodaks sektori initsiatiivil oma arengukava, visioon ja eesmärgid. PõKa ei ole koht, kus suudame läbi mõelda kõik sektorispetsiifilised eesmärgid, riik ei olegi see, kes erasektorile selliseid eesmärke sätestada suudaks.

Vahur Tõnissoo: Kuidas tagada, et poliitiline tasand võtaks arengukava tõsiselt? Kuidas saavutada see, et arengukavas kokkulepitud eesmärgid ja suunad kehtivad sõltumata päevapoliitikast?

Illar Lemetti: Mida paremini ja läbimõeldumalt suudame arengukava koostada, seda suurem on tõenäosus, et suudame selle pikaajalisi eesmärke ja suundi põhjendada ja tagada, et arengukava tõsiselt võetakse ja jälgitakse ka valitsuse prioriteetide seadmisel.

Arengukava visioon

Vahur Tõnissoo: Maal on hea elada – kõlab arusaamatult.

Marina Kaas: Maaelu peaks puudutama ka maaettevõtlust, mis on põllumajandusest väljaspool. Peaksime ütlema, et maal on hea elada ja töötada, ettevõtlust tuleb edendada ja töökohti luua, seda dimensiooni tuleb visiooni rohkem sisse tuua.

Kaja Peterson: Visioonis võiks olla kajastatud ka ringmajandus, keskkonnahoidlik võiks tähendada ka seda, et materjale ja jäätmeid kasutame maksimaalselt ära uuteks toodeteks. Puhta keskkonnaga on otseselt seotud ka Läänemere olukord ja selle seisundi parandamine, mis peaks olema arengukavas läbiva teemana käsitletud. Arengukava raames peaks adresseerima ka toidu raiskamise teemat ja kuidas harida toidu tarbijaid lisaks tootjatele ja töötlejatele seda väärtust targalt ja hoidlikult tarbima.

Priidu Ristkok: Visioon ei ole kindlasti miski, mille saaks ühe lausega kokku võtta. Praegused mõtted on esitatud heas vormingus, need kõnetavad ja on arusaadavad. Visioon peab iga kodanikku kõnetama ja tegema arusaadavaks, mis on soovitud tulevik. Märksõnad konkurentsivõimeline, jätkusuutlik ja keskkonnahoidlik on liiga ametkondlikud.

Aret Vooremäe: Puhas ja hoitud keskkond on märksõnad, mis võiks visioonis kajastatud olla.

Raimond Strastin: Toetan, et visiooni mõtted võiksid olla lihtsad ja arusaadavad. Kaks tähelepanekut: ekspordi märksõna võiks laiendada lisaks toiduainetööstusele ka kogu põllumajandussektorile, vaadata ka visioonis läbivalt. Näeks hea meelega, et ka toiduväline sektor oleks kajastatud ja pildil (aiandussektori näitel lillede, istikute, ilutaimede eksport jne).

Vahur Tõnissoo: Eesti toit on nõutud – see on lööv ja hea lause. Maal on hea elada – täna see ei ole nii, numbrid näitavad, et linnas on hea elada. Maaelu võtmeküsimus on see, kuidas meie kõik tegevused riigis tervikuna (transport, kaubandus jne) toetaksid seda, et maal on hea elada.

Ene Sarapuu: Maal on hea elada – hea koondlause, mis hõlmab tervet kogukonda, sh koolid, ettevõtlus. Üldlause saab täpsemalt veel sõnastada ja sisustada. Eesti toit on hea ja oluline märksõna.

Erki Tammeleht: Väga hea, et kalandus ja keskkonnahoid on omavahel seotud. Puhast keskkonda tuleks vaadata siiski terviklikumalt – taimed, väetised, maaparandus, põllumajandus, veekeskkond jne.

Illar Lemetti: Väga hea, et visiooni üle arutelu tekkis. Peamine eesmärk oli see, et mõtted hakkaksid liikuma ja edaspidi tuleme koostöös teiega visiooni juurde tagasi. Siis saab täpsemalt otsustada, kas tahame visiooni arengukavas pikemalt lahti kirjutada või milliste märksõnadega seda sisustada. Kõikidele alavaldkondadele ja meetmetele tulevad täpsemad alaeesmärgid ja moodsikud. Visioon on PõKa katus, mis peaks edastama valdkondade omavahelise seotuse ja üldpildi. Loodame, et diskussioonid selle üle saavad ka edaspidi aktiivsed olema.

Arengukava ülesehitus ja struktuur

Kaja Peterson: Arengukava ülesehituse koha pealt, peaksid horisontaalsed printsiibid olema sisukorras kõrgemal, enne eesmärke ja visiooni.

Marina Kaas: Kas meetmed ja olulisemad tegevused kanduvad üle MAK-i või EMKF-i? Kas PõKa ja MAK-i meetmete tasemed on erinevad?

Illar Lemetti: MAK-i ja PõKa meetmed on erineval tasemel, PõKa koostamisel MAK-i meetmeid me ei sõnasta. PõKa-st tulevad üldpoliitika, üldstrateegia ja üldised valdkonna strateegilised eesmärgid, PõKa-s on meetmed laiemad poliitikasuunad, MAK-st tulevad detailsemad rahastamiseetmed. PõKa-s ei pane me paika nimekirja rahastamisinstrumendi meetmetest.

Vahur Tõnissoo: Selleks ,et visiooni saavutada, tuleb läheneda kahte pidi, ühelt poolt vaadata, mida on vaja teha ja teiselt poolt, mille peaksime ära jätma või piirama.

Läbiv teema – eksport

Raimond Strastin: Lisaksin ühe väljakutse – arengukava võiks toetada väärivate ja kvaliteetsete numbritega. Probleem puudutab eelkõige aiandussektorit, Statistikaametil ei ole aiandussektori kohta kvaliteetseid andmeid.

Läbiv teema – Teadus, arendus, haridus, innovatsioon

Kaja Peterson: Kas teil on olnud ka mõte, et hariduse ja teadmussirde institutsionaalsesse raamistikku siduda ka ettevõtteid? Kas Eestis võiks klaster tekkida?

Toomas Kevvai: Kõigil nendel elementidel peaks ettevõtlusega suurem side tekkima. Arvestada tuleb PõKa üldistustasemega ning sisu peab olema loetav ka tavainimesele.

2. Arengukava aluseks olev hetkeolukord – Toomas Kevvai, Marko Gorban, Olavi Petron, Kaire Märtnin)

Kuulati Toomas Kevvai, Marko Gorbani, Olavi Petroni ja Kaire Märtnini ülevaateid hetkeolukorrast.

3. Kaasamine ja kommunikatsioon

Kuulati Keiu Rõa ülevaadet kaasamis- ja kommunikatsioonitegevustest.

4. Arutelu

Kaja Peterson: PõKa koostamisega paralleelselt käib KSH koostamine, seal protsessis on ka avalikustamine ja kaasamine olulisel kohal. Kuidas haakub KSH PõKa kaasamiskavaga? KSH peab olema lõppenud enne arengukava kinnitamist.

Illar Lemetti: KSH aruande koostamine saab alata siis, kui on midagi lauale hindamiseks panna. KSH ekspert on väljatöötamise protsessi algusest peale kaasatud, tagame protsesside sidususe. PõKa kaasamis- ja kommunikatsioonikava on eelkõige keskendunud arengukava väljatöötamisele, mis toimub selle aasta esimeses pooles.

Vahur Tõnissoo: Kus toimub arengukava avaüritus?

Illar Lemetti: Koht on selgumisel, aga kindlasti Tallinnas.

Priidu Ristkok: Teen ettepaneku saata kutse avaüritusele ja kaasata töörühmadesse Eesti Linnade ja Valdade Liidu.

Illar Lemetti: Praegune partnerite nimekiri on avatud täiendustele, palun andke teada kui mõni oluline organisatsioon on puudu.

Raul Rosenberg: Kas Maaeluministeeriumil on juhtkomisjoni liikmetele edastada informatsiooni, uuringuid või materjale selle kohta, mis tüüpi toitaineid inimesed vajavad? Just ekspordi võtmes, kuidas põllumajanduse ja kalanduse võimekust sellel suunal parandada?

Illar Lemetti: Vaatame üle, mis materjale meil on. Meil on tehtud põhjalik hetkeolukorra kaardistus, mis on mõeldud arengukava aluseks. Täiendame seda veel, aga saame millalgi selle informatsiooniks saata ka juhtkomisjoni liikmetele.

Vahur Tõnissoo: Eksport: müük on väga täpselt planeeritud tegevuste tulemus. Küsimus on selles, et kuidas me saaksime Eesti toiduainetetööstust välismaale müüa? Peaksime ka kõrgemal tasandil (poliitilisel tasandil) keskenduma ka müügitööle toidu valdkonnas. Teine küsimus puudutab teadus- ja arendustegevust: muret tekitab magistriõppe päevaõppest toiduainetehnoloogia ja loomakasvatuse kadumine, see on ohusignaal teadlaste järelkasvu kindlustamisel. Sektorit tuleb tervikuna vaadata.

Illar Lemetti: Need on olulised küsimused, mida võtame arengukava tehes arvesse.

Kaja Peterson: Kuhu paigutuvad teemad nagu toiduraiskamine ja ringmajandus väärtusahelas? Hetkel on teemana see käsitlusest ja struktuuri jooniselt puudu.

Illar Lemetti: Toome selle välja.

Priidu Ristkok: Kas ja kuidas on praegusel momendil juhtkomisjonilt tänasele tagasiside oodatud?

Illar Lemetti: Kui töörühmad tööle hakkavad, siis sinna on kogu sisend oodatud. Kõik saavad oma panuse anda vastavates töörühmades.

Mati Koppel: Kogu põllumajanduse ja maaelu turustamine ning mainekujundus peab olema olulisel kohal ja selgelt planeeritud tegevus.

Illar Lemetti: Kaasamisprotsessi üks eesmärk on tõsta valdkonna nähtavust ja pöörab eraldi sellele küsimusele tähelepanu.

Britt-Marena Tiikmaa: Me ei tohi ära unustada, et ühendavaid teemasid tulemusvaldkondade lõikes on väga palju ja peame arvesse võtma, mis teemad on juba teistes arengukavades kajastatud. Vahel piisab ka ristviidetest, et vältida tarbetut dubleerimist.

Illar Lemetti: Oleme nõus, et dubleerimist tuleb vältida, peame piisavalt kursis olema valdkondadega, mis meie sektorit mõjutavad. Samas, ei tohi me unustada, et kui me ise mõnda valdkonda mõjutame ja seosed on tugevad, näiteks toit ja jäätmed, siis peame kindlaks tegema, et teemakäsitlusse ei jääks lünki.

Vahur Tõnissoo: Tulles tagasi visiooni ja maaelu juurde, siis tuleb arvesse võtta ka tänast olukorda, visioon peab olema tõene ja vastama olukorrale. Samas peaksime sihiks võtma, et maal oleks hea elada.

Illar Lemetti: Visioon kirjeldab tulevikku ja ambitsioonikat sihti, mille poole püüelda.

Toomas Kevvai: Kaasamist plaanime tööruhmades ja arutelusid viime läbi meetmete kaupa. Toimuvatest aruteludest tekib kindlasti sisend ka horisontaalsetesse teemadesse nagu teadus ja arendus või eksport. Need ettepanekud kogume samuti kokku, et sisustada läbivaid teemasid.

Illar Lemetti: Tänaõstest ettekannetest ja küsimustest tekkis mõte, et horisontaalsetes valdkondades tuleks kokku kutsuda ka eraldi arutelud vältimaks ohtu, et mõned olulised teemad, näiteks haridus, jääksid põhjalikult käsitlemata.

Toomas Kevvai: Loodame kindlasti ka sisutöögruppide teadusele sisendit.

Aret Vooremäe: Toetan eraldi arutelude korraldamist horisontaalsete teemade kohta, eriti hariduse ja teaduse teemal, kus saaksime analüüsida puudujääke ja väljakutseid.

Illar Lemetti: Tänaõne arutelu oli väga hea saamaks teada, mis küsimused meilt veel rohkem tähelepanu nõuavad enne laiemat avalikkuse ette minemist. Tänaõne osalejaid aktiivset panustamist eest!